

Suuri osa Suomesta 1960–1970-luvuilla muuttaneista henkilöistä on jo eläkkeellä, ja monet tarvitsevat vanhustenhuoltoa. Vuoden 2012 lopussa Ruotsissa asui 76 000 suomalais-taustaista yli 65-vuotiasta henkilöä. Heistä yli 80-vuotiaita oli 13 000. Suomenkielisen vanhustenhoidon palvelujen ja hoitopaikkojen tarve kasvaa nopeasti suomenkielisen väestön ikääntyessä.

Oikeus suomenkieliseen vanhustenhuoltoon ja -hoitoon

Omakielinen hoito lisää vanhuksien hyvinvointia ja parantaa hoidon laatua. Tätä osoittavat niin ruotsalaiset kuin kansainvälisetkin kokemukset ja tutkimukset. Ruotsin vähemmistöpoliittiset päätökset ja uusi vähemmistölaki antavat ruotsinsuomalaisille vanhuksille hyvät mahdollisuudet saada suomenkielistä vanhustenhuoltoa, kotipalvelua ja hoitoa. Läheskään kaikki palveluihin oikeutetut eivät tunne oikeuksiaan eivätkä saa tarvitsemaansa omakielistä vanhustenhuoltoa. Osa hoitoa tarvitsevista vanhuksista ei kykene itse hakemaan apua tai huolehtimaan oikeuksistaan. Tällöin omaiset ja muut läheiset voivat hoitaa yhteydet kuntaan. Omaisilla on myös tärkeä tehtävä osallistua hoidon suunnitteluun ja hoitopaikan valintaan. On tärkeää, että suomenkieliset vanhukset itse, heidän omaisensa ja läheisensä tietävät oikeudesta omakielisiin palveluihin.

Kunnilla on sosiaalipalvelulain mukaan vastuu vanhustenhuollosta ja siitä, että ikäihmiset saavat tarvitsemansa avun ja tuen. Tukea annetaan myös omaisille ja muille läheisille. Laki valinnanvapausjärjestelmästä vahvistaa ruotsinsuomalaisten mahdollisuuksia saada omakielistä palvelua tai hoitoa niissä kunnissa, jotka ovat liittyneet järjestelmään. Suomenkielinen vanhustenhuolto on osa kunnan sosiaalipalvelua. On myös hyvä tietää, miten palveluja ja hoitoa haetaan ja miten toimitaan, jos haluaa valittaa kielteisestä päätöksestä.

RUOTSINSUOMALAISTEN VALTUUSKUNTA
SVERIGEFINLÄNDARNAS DELEGATION

Teksti: Sirkka-Liisa Ekman ja Helena Kivisaari
Kuvat ja ulkoasu: Kai Kangassalo
Julkaistu marraskuussa 2013.

Suomenkielinen vanhustenhuolto tukee vanhusten hyvinvointia

Vähemmistölain tavoitteena on antaa ruotsinsuomalaisille vanhuksille oikeus arvokkaaseen ja turvalliseen hoitoon. Oikeus käyttää äidinkieltä on tärkeä useista syistä:

- Sirkka-Liisa Ekman ja Kristiina Heikkilä ovat tutkineet ruotsinsuomalaisten vanhustenhoitoa ja hoidon laatua. Heidän tutkimuksensa osoittavat, että ikääntyvällä henkilöllä saattaa olla vaikeuksia puhua muuta kieltä kuin äidinkieltään. Osa ruotsinsuomalaisista ei ole koskaan oppinut ruotsin kieltä. Toisaalta taas ikääntymisen myötä opittu toinen kieli voi unohtua sen vähäisen käytön takia. Myös tietyt sairaudet, esimerkiksi muistisairaudet sekä aivoverenkierrosta aiheutuvat ongelmat, voivat johtaa aikuisena opitun kielen heikkenemiseen tai kielitaidon häviämiseen.
- Hyvä ja toimiva hoitosuhde perustuu vuorovaikutukseen ja keskinäiseen ymmärrykseen. Vuorovaikutus tapahtuu kommunikaation avulla. Sanallisen kommunikaation eli puheen

merkitys on suuri. Puheen lisäksi käyttäme kehon kieltä, jolla ilmaisemme myös sen, mitä oikeastaan tarkoitamme ja tunnemme. Kehon kielellä ilmaisemme esimerkiksi, miten arvostamme vanhusta tai sairastavaa ihmistä. Tämä vaikuttaa myös hoitosuhteeseen.

- Erityisesti Ekmanin tutkimuksissa on selvitetty muistisairautta sairastavien ruotsinsuomalaisten mahdollisuuksia kommunikoida hoitajien kanssa sekä sitä, miten kielivaikeudet vaikuttavat hoitoon ja sen laatuun. Muistisairaus heikentää asteittain sanallista viestintää. Sairauden alku- ja keskivaiheessa aikaisemmin kaksikielinen henkilö sekoittaa kielet ilman, että hän itse huomaa sitä. Sairauden jatkuessa hän siirtyy vähitellen käyttämään vain äidinkieltään tai kieltä, joka on ollut hänelle erittäin tärkeä tietyssä lapsuuden tai nuoruuden kehitysvaiheessa. Muistisairaus vaikeuttaa lopulta kaikkea kommunikaatiota. Mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltä hoitotilanteissa on hyvin tärkeä kaikille muistisairaille ja dementiaa sairastaville henkilöille. Ihmisen täytyy tulla ymmärretyksi ja hänen täytyy ymmärtää hoitajaansa.

- Kaikilla ihmisillä on ikääntyessään oikeus arvokkaaseen ja turvalliseen hoitoon. On tärkeää, että vanhukset hoitoa tarvitessaan saavat asua suomenkielisessä hoitokodissa tai osastolla, jossa puhutaan heidän äidinkieltään ja jossa kaikilla on samanlaisia kokemuksia. Kyse ei ole pelkästään kielestä vaan myös kulttuurista. Yhteiset tavat, juhlat, musiikki, suomenkieliset kulttuuritapahtumat ja kirkolliset palvelut piristävät arkea ja edistävät hyvinvointia. Ne luovat läheisyyden- ja kotoisuudentunteen. Äidinkielen hoito antaa turvallisuuden- ja hyvänolon tunteen sekä edistää vanhusten elämänlaatua. Suomenkielisestä hoidosta on saatu erittäin hyviä tuloksia. Sosiaalihuollon kartoitus sekä kokemukset osoittavat, että sitä arvostavat vanhukset, omaiset sekä hoitohenkilökunta. Oma-kielinen hoito on osoittautunut tärkeäksi myös monikulttuurisissa perheissä sekä perheissä, joissa kaikki eivät puhu vanhuksen äidinkieltä.

Sosiaalihuollon kansallisissa dementiahoidon ohjeissa (*Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom*, 2010) on painotettu turvallisuudentunteen luomista ja erityisesti myös dementiaa sairastavien henkilöiden oikeutta määrätä itse asioistaan. Ohjeissa otetaan esille myös kielen ja kulttuurin merkitys sekä omakielisen henkilökunnan tärkeys. Suositukset koskevat sekä kotihoidossa että muissa asunomuodoissa asuvia henkilöitä. Vanhuksilla ja heidän omaisillaan on myös oikeus informaatioon suomen kielellä.

Ruotsinsuomalaiset ovat kansallinen vähemmistö

Valtiopäivien päätös kansallisesta vähemmistöpolitiikasta tuli voimaan vuonna 2000. Tavoitteena on mm. antaa suoja kansallisille vähemmistöille ja tukea vähemmistökieliä niin, että ne säilyvät elävinä. Ruotsinsuomalaiset ovat yksi Ruotsin viidestä kansallisesta vähemmistöstä ja suomen kieli on vähemmistökieli. Kansallisten vähemmistöjen oikeuksia vahvistettiin vuoden 2010 alusta lähtien uudella vähemmistölailla. (*Laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä*, SFS: nr 2009:724)

Perusturva

Vähemmistölaki velvoittaa kuntia ottamaan huomioon kansalliset vähemmistöt koko maassa. Hallintoviranomaisten, mm. kuntien ja maakäräjien, on tiedotettava lakiin perustuvista oikeuksista kansallisiin vähemmistöihin kuuluville. Tämä velvoite

koskee myös tietoa oikeudesta suomenkieliseen vanhustenhuoltoon. Kunnat tiedottavat laista ja suomenkielisistä palveluista tavallisimmin kotisivuillaan. Esitteitä vanhustenhuollon palveluista on myös suomeksi.

Hallintoviranomaisilla ja päättävillä elimillä on koko maassa vastuu suojella ja edistää kansallisia vähemmistökieliä sekä tukea vähemmistöjen mahdollisuuksia käyttää ja kehittää kulttuuriaan. Hallintoviranomaisten on myös kuultava kansallisia vähemmistöjä ja heidän edustajiaan sekä annettava näille mahdollisuus vaikuttaa. Tämä neuvonpito-velvoite koskee myös suomenkielisen vanhustenhuollon palvelujen ja hoidon järjestämistä. Kunnat ja ruotsinsuomalaisten järjestöjen ja yhteisöjen edustajat ovat perustaneet neuvonpitoryhmiä, joiden tärkeimpiä kysymyksiä on suomenkielisen vanhustenhuollon tarpeiden kartoittaminen ja sen järjestäminen. Nämä oikeudet sisältyvät ns. perusturvaan, joka on kaikilla ruotsinsuomalaisilla riippumatta siitä, missä kunnassa he asuvat.

Suomen kielen hallintoalue

Osa Ruotsin kunnista kuuluu ns. suomen kielen hallintoalueeseen. Näissä kunnissa ruotsinsuomalaisilla on lisäksi erityisiä oikeuksia ja vahvempi asema kuin niissä kunnissa, jotka eivät kuulu hallintoalueeseen. Runsaat puolet ruotsinsuomalaisista asuu hallintoaluekunnissa. Tarkempaa tietoa hallintoalueeseen kuuluvista kunnista on Tukholman läänin lääninhallituksen kotisivulla: www.lansstyrelsen.se/stockholm tai www.minoritet.se. Jokainen kunta voi halutessaan liittyä hallintoalueeseen.

Ruotsinsuomalaisilla on oikeus käyttää suomea suullisesti tai kirjallisesti ollessaan yhteydessä hallintoalueeseen kuuluvan kunnan viranomaisten kanssa. Näiden on myös vastattava suullisesti suomeksi. Jos henkilöllä ei ole juridista avustajaa, hän saa halutessaan käännöksen päätöksestä ja sen perusteluista suomeksi. Kunnan puhelinkeskukseen voi soittaa ja puhua suomea. Sieltä saa tietoa kunnan vanhustenhuollon suomenkielisestä yhdyshenkilöstä ja kunnan vanhustenhuollon järjestelyistä. Kunta voi järjestää suomenkielisen asioinnin tiettyinä päivinä tai tiettyyn aikaan.

Hallintoalueeseen kuuluvan kunnan on tarjottava vanhustenhuollon palveluja ja hoitoa joko kokonaan tai osittain suomeksi. Tämä koskee myös kuntaa, joka ei kuulu hallintoalueeseen, jos kunnalla on käytössään suomenkielistä henkilöstöä. Suomenkielistä palvelua ja hoitoa on aina pyydettävä itse.

Sosiaalipalvelulaki velvoittaa kuntia toimimaan niin, että kunnalla on käytettävissään suomenkielistä henkilöstöä. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnan on kartoitettava tarve ja määrätietoisesti rekrytoitava suomenkielistä henkilöstöä.

Vähemmistölaki on ns. oikeuslaki, joka velvoittaa hallintoalueeseen kuuluvan kunnan järjestämään asianmukaisia palveluja esim. suomenkielistä vanhustenhuoltoa sitä haluaville. Hallintoalueeseen kuuluvat kunnat saavat valtiolta avustusta vähemmistölain velvoitteiden toteuttamiseen. Vanhuksella on oikeus suomenkieliseen vanhustenhuoltoon, vaikka hän osaa puhua ruotsia.

Useimmat hallintoalueen kunnat ovat palkanneet tiedottajan tai vastaavan, joka mm. koordinoi kunnan palveluja kansallisille vähemmistöille. Ruotsinsuomalaisten järjestöt ja yhteisöt ovat perustaneet yhteistyöryhmiä, jotka neuvottelevat kuntien edustajien kanssa mm. suomenkielisten palvelujen järjestämisestä. Edellä mainittuihin voi halutessaan ottaa yhteyden ja esittää näkökohtia ja toivomuksia vähemmistölain toteutumisesta.

Suomenkielinen vanhustenhuolto on osa kunnan sosiaalipalvelua

Sosiaalipalvelulaki säätelee kunnan sosiaalipalvelua ja vanhustenhuoltoa. Laki antaa oikeuden kotipalveluun, hoitoon ja hoitopaikkaan tai muuhun apuun, mikäli henkilö ei pysty itse tyydyttämään tarpeitaan tai järjestämään apua jollakin muulla tavalla. Kuntien on myös annettava apua ja tukea omaisille, muille läheisille ja omaishoitajille.

Vanhustenhuollon palveluja ja hoitoa haetaan aina kunnalta. Kun vanhus tarvitsee apua, hänen tai hänen omaistensa on otettava yhteys kunnan avuntarpeenarvioijaan tai -käsittelijään (nimikkeet vaihtelevat kunnittain) ja sovittava aika tapaamista varten. Jos kunnassa ei ole suomenkielistä virkailijaa, voidaan tarvittaessa käyttää tulkkia. Tulkki on tilattava ajantilauksen yhteydessä. Apua tarvitsevan omainen, läheinen tai hänen valitsemansa edustaja voi osallistua tapaamiseen. Kun vanhus haluaa suomenkielistä palvelua tai suomenkielisen hoitopaikan, siitä on hyvä kertoa jo apua haettaessa. On myös hyvä muistuttaa oikeudesta suomenkieliseen palveluun tai hoitoon vähemmistölain mukaan. Samoin on hyvä kertoa, jos haluaa muuttaa johonkin

toiseen kuntaan, missä on tarjolla suomenkielistä vanhustenhuoltoa. Tällaisissa tapauksissa kunnat tekevät yhteistyötä hoitopaikan järjestämiseksi.

Kunta selvittää ja tekee aina päätöksen avusta, siitä missä muodossa, kuinka paljon ja miten apua myönnetään. Kun kunta on päättänyt, että henkilöllä on oikeus palveluun tai hoitopaikkaan, on hänellä oikeus kokonaan tai osittain suomenkielisiin palveluihin tai hoitoon hallintoalueeseen kuuluvasa kunnassa. Hänellä on oikeus näihin myös muissa kunnissa, mikäli käytettävissä on suomenkielistä henkilökuntaa.

Noin puolet Ruotsin kunnista soveltaa ns. vapaa-valintajärjestelmää, joka on vapaaehtoista kunnille. Vapaa-valintaa soveltavassa kunnassa asuvalla vanhuksella on kunnan myönteisen päätöksen jälkeen mahdollisuus itse valita esim. kotipalvelun tai hoidon suorittaja. Kunta hyväksyy hoidon suorittajat, ja vanhus tai hänen omaisensa voi valita niistä esim. palvelun tuottajan, joka tarjoaa suomenkielisiä palvelua tai hoitoa, mikäli kunnalla on sopimus sellaisen yrityksen kanssa.

Suomenkielistä vanhustenhuoltoa on tarjolla

Monet suomen kielen hallintoalueeseen kuuluvat kunnat järjestävät vanhustenhuollon palveluja suomeksi. Ne ovat joko itse perustaneet suomenkielisiä vanhustenhoito-osastoja tai tarjoavat muiden tuottamia palveluja ja hoitoa. Useat osastoista tai ryhmistä on tarkoitettu muistisairaille. Ruotsinsuomalaisien yhteisöjen ja muiden perustamiin hoitokoteihin voi hakeutua myös muista kunnista, mutta asuinkunnan on ensin päätettävä avuntarpeesta ja hoitopaikasta. – Ensimmäiset hoitokodit perustettiin vuonna 1995 Skövdeen ja Tukholmaan.

Kun kotipalvelu tai hoitopaikan valinta on ajankohtainen, avuntarvitsija saattaa puhua vielä ruotsia. Terveysten ja voimien heiketessä omakielinen palvelu ja hoito tulevat entistä tärkeämmäksi. Sen tähden sekä vanhuksen itsensä että hänen omaisensa ja muiden läheistensä on hyvä pohtia äidinkielen palvelun ja hoidon merkitystä.

Kun on tyytymätön päätöksiin

Mikäli avunhakija on saanut kielteisen päätöksen ja apuhakemus on hylätty kokonaan tai osittain, hän voi tehdä valituksen, ts. vaatia päätöksen muuttamista. Kielteisestä päätöksestä voi valittaa, olipa

kyseessä kotipalvelun tai hoitopaikan hylkääminen. Sama koskee myös kielteisistä päätöistä suomenkielisestä palvelusta tai hoidosta tai muuttamisesta kuntaan, jossa on saatavissa suomenkielistä vanhustenhoitoa.

Valitus on tehtävä kolmen viikon kuluessa siitä, kun henkilö on saanut kielteisen päätöksen hakemuksensa. Avuntarpeenarvioija voi auttaa valituksen tekemisessä. Valitus jätetään kunnan sosiaalilautakunnalle tai vastaavalle lautakunnalle. Mikäli lautakunnan päätöstä ei muuteta, kunta siirtää asian käsittelyn hallinto-oikeuteen. Mikäli henkilö on tyytymätön hallinto-oikeuden tuomioon, hän voi valittaa siitä kamarioikeuteen ja sen päätöksestä Korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Kahteen viimeksi mainittuun tuomioistuimeen voi valittaa, jos on ensin saanut niihin valitusluvan. Yhteyden voi ottaa myös Tukholman lääninhallituksen yksikköön, joka valvoo vähemmistölain toteutumista koko maassa. Mikäli vanhus kokee vakavia puutteita tai epäkohtia hoidossa, hän voi itse tai hänen omaisensa voivat ottaa yhteyden Hoidon ja hoivan tarkastuslaitokseen. Se valvoo sekä sosiaalipalvelulain että terveyden- ja sairaanhoitolain toteutumista.

Lisätietoa vanhustenhuollosta sekä terveyden- ja sairaanhoidosta

Oikeutesi hoitoon ja huolenpitoon -opas vanhuksille

Tuotenumero 2011-12-14.

Oppaan voi tilata osoitteesta:

[Socialstyrelsens publikationsservice](mailto:publikationsservice@socialstyrelsen.se),

S-posti: publikationsservice@socialstyrelsen.se

Oppaan voi myös ladata tai tilata sivustolta

www.socialstyrelsen.se/publikationer

– Monet kunnat ovat julkaisseet omia suomenkielisiä oppaita vanhustenhuollon palveluistaan.

Suomenkielistä vanhustenhoitoa 2013

Finskspråkig äldreomsorg 2013

[Ruotsinsuomalaisten ylläpitämät – Huvudman sverigefinska org.](#)

Skövde

Finlandiakoti

Mariebergsgatan 21, 541 45, Skövde, 0500-44 35 00

Stockholm

Suomikoti, 3 avd., 2 för dementa

Ramviksvägen 213, 122 64, Enskede, 08-457 08 50

Västerås

Mälarkoti, säbo, äldreboende, 2 enheter

Vetterslundsgatan 5, 724 62, Västerås, 021-475 72 05

[Kuntien ylläpitämät – Kommunala](#)

Borås

Sjöklint, servicehus, 2 avd. 5–6

Klintesväng 4-10, 506 40, Borås, 033-35 36 87

Borås

Gruppboendet Distansgatan, 3 avd. för dementa

Distansgatan 7, 507 40, Borås, 033-35 35 90

Botkyrka

Alby Äng, enhet 3, inriktning finsktalande dementa

Ålbysvägen 22, 145 59, Norsborg, 08-530 634 74

Eskilstuna

Fridhem, Spångagården, demensboende

Germundsgatan 39, 644 30, Torshälla, 016-710 73 57

Eskilstuna

Tunagården gruppboende

Eskilsgatan 64, 633 56, Eskilstuna, 016-107 763

Fagersta

Solliden, avd. Miilu

Hamnvägen 6, 737 80, Fagersta, 0223-443 18

Gävle

Sofia-Magdalena, avd. Konvaljen

Norra Fiskargatan 4, 803 10, Gävle, 026-17 90 85

Göteborg

Lövgärdets äldreboende, avd. Rauhala och Onnela, demensavd.

Vaniljgatan 28, 424 45, Angered, 031365 14 33

Hallstahammar

Löväsen äldreboende, demensavd.

Snevringevägen 41 B, 734 37, Hallstahammar, 0220-24 00 00

Haninge

Vallgården, avd. för dementa

Vallavägen 4, 136 41, Hanninge, 08-606 89 20

Huddinge

Finskboende, Björnkulla 1, 3 avd., 2 för dementa

Björnkullaringen 50, 141 51, Huddinge, 08-535 345 77

Hällefors

Fyrklövern äldreboende, avd. Suomikoti

Kryllervägen 41, 712 83, Hällefors, 0591-644 85

Köping

Nygården Äldreboende, Linneagården

Nibblesbackevägen 29, 731 51, Köping, 0221-257 98

Lindesberg

Ågårdens Äldreboende

Kungsgatan 51-53, 711 01, Lindesberg, 0581-815 99

Motala

Strömsborg, hus nr 11

Strandvägen 82 A-C, 591 46, Motala, 0141-22 33 11

Olofström

Västralids Gruppboendestad, Rosa Hunt

Vilboksvägen 5, 293 37, Olofström, 0454-935 85

Södertälje

Mariekällgården Eken, avd. för dementa

Parkgatan 8-10, 151 32, Södertälje, 08-52 30 18 90

Trollhättan

Blåvingens gruppboende, finsk avd.

Lantmannavägen 100, 461 63, Trollhättan, 0520-49 52 44

Upplands Väsby

Hedvigsgården, avd. Blåvit

Hasselgatan 80 A-E, 194 80, Upplands Väsby, 08- 59 09 77 83

Värmdö

Gustavsgården

Trallbanevägen 3, 134 43, Gustavsberg, 08-570 131 00

Muut – Övriga

Botkyrka

Attendo Lindhovshemmet, Finskt vårdhem, avd. för dementa och avd. för somatiskt sjuka

Sandstuguvägen 4-8, 147 60 Uttran, 070-241 22 56.

Enköping

Norlandia Care, Kungsgårdens omvårdnadsboende, avd. inriktning mot finska

Tennisgatan 11, 745 38 Enköping., 0171-62 63 30

Haninge

Aleris Baldersro Plaza, demensboende, en enhet för finsktalande

Vallagränd 2, 136 39 Handen, 08-606 22 50

Uddevalla

Bräcke diagoni Skogslyckehemmet, enhet för finsktalande

Bidevindsvägen 5, 451 60 Uddevalla, 0522-42 09 39

Uppsala

Attendo Fortuna-Onnela, avd. för dementa och avd. för somatiskt sjuka

Stenbrohultsvägen 6, 757 58 Uppsala, 018-16 20 60

Seniorasuntoja – Seniorboende

Borås

Allaktivitetshuset, finska seniorboende

Hultasjögatan 7, 507 53, Borås, 033-15 55 00

Göteborg

Gårdstensbostäder, finska seniorboende

Akaciagården 18, 424 39, Angered, 031-332 60 00

Myös muissa kunnissa voi olla osastoja, ryhmiä jne., jotka on erityisesti tarkoitettu suomenkielisille vanhuksille. Tietoja niistä saa ottamalla yhteyden asuinkuntaan.

Även i andra kommuner kan det finnas avdelningar, grupper mm. som är speciellt avsedda för finsktalande äldre. Information om dessa får man från hemkommunen.